

Ruotsinkielisten alkeistason suomenoppijoiden paikallissijojen käytöstä

TUIJA MÄÄTTÄ

Uumajan yliopisto

Tiivistelmä. Esittelemäni tutkimus on ensimmäinen osa ruotsinkielisten suomenoppijoiden paikallissijojen käytön tutkimustani. Tutkimuksessa kartoitan paikallissijojen yleisyyksiä ja erilaisia paikallissijojen käyttöjä. Aineistona on äidinkieleltään ruotsinkielisten suomenoppijoiden suomi vieraana kielenä -alkeiskurssilla kirjoittamia kirjallisia tuotoksia sisältävä Ruotsin osakorpus (43 496 sanetta), joka kuuluu Kansainvälisen oppijansuomen korpukseen. Digitaalisesta aineistosta on *WordSmith Tools* -ohjelmaan kuuluvalla *Concord*-työkalulla haettu kaikki aineiston sisältämät paikallissijaesiintymät (4 408 sanetta). Tutkimusmetodina on käytetty virheanalyysiä, ja tutkimus on luonteeltaan myös kontrastiivinen. Artikkelissa keskitytään suomenoppijoiden valitsemiin norminvastaisiin paikallissijojen käyttöihin, jotka ilmenevät paikallissijojen keskinäisenä sekoittumisena ja paikallissijojen käyttämisenä muiden sijamuotojen vastineina. Artikkelissa pohditaan, miten suomenoppija hahmottaa suunnan ja tilan käsitykset, kun oppijan lähtökieli ja opeteltava kohdekieli kuuluvat eri kielikuntiin.

Avainsanat: oppijansuomi; korpuspohjainen tutkimus; paikallissijat; virheanalyysi; kontrastiivinen kielentutkimus; suomi; ruotsi

1. Johdanto

Ottipa luettavakseen melkein millaisen suomenkielisen tekstin tahansa, huomaa hyvin pian, että jossakin paikallissijassa taivutettuja sanoja on määrällisesti paljon. Samaan on päätyneet muun muassa Lauranto (1997: 5), joka toteaa, että “--- ne [paikallissijat] ovat osa suomen keskeisintä morfosyntaksia *por excelencia* ja näin ollen ne ovat suomen kielen oppijoidenkin matkassa ensi askeleilta.”

Esittelen tässä artikkelissa ruotsinkielisten suomen kielen alkeiskursilla opiskelevien suomenoppijoiden paikallissijojen käyttöä kirjallisissa tuotoksissa. Paikallissijat jaetaan yleensä kahteen ryhmään, varsinaisiin paikallissijoihin ja abstrakteihin paikallissijoihin, joita ovat essiivi ja translatiivi (esim. Vilkuna 2000: 76–77). Tutkimukseni on kohdistunut ainoastaan varsinaisiin paikallissijoihin, illatiiviin, inessiiviin, elatiiviin, allatiiviin, adessiiviin ja ablatiiviin. Tämä rajaus on ollut luonnollinen, koska essiiviä ja translatiivia ei esitellä alkeiskurssilla käytettävässä oppikirjassa (Lepämaa & Silfverberg 1998; 2009). Essiivimuotoisia sanoja kirjassa kuitenkin esiintyy esimerkiksi erilaisissa ajanilmauksissa (*maanantaina, tänä päivänä, viime vuonna*).

Suomen kieltä voi hyvinkin luonnehtia päätekieleksi. Taivutamme nomineja 15:ssä eri sijamuodossa, verbejä kuudessa persoonassa, meillä on kuusi possessiivisuffiksia ja koko joukko liitepartikkeleita. Natiivi kielenpuhujat osaa käyttää eri päätesysteemejä automaattisesti ja virheettömästi sekä kirjoitetussa että puhutussa kielessä, huolimatta siitä, että kirjoitetun ja puhutun suomen normit ja käytänteet eroavatkin toisistaan.

Opiskelijan, joka on opettelemassa suomen kielen tietoja ja taitoja, on siis opetettava operoimaan erilaisten nomini- ja verbityyppien kanssa, taivutusvartaloiden kanssa ja pidettävä muistissa eri päätteiden nimitykset ja funktiot. Ennen kuin valmis ja norminmukainen muoto on tuotettu, opiskelija on käynyt läpi monimutkaisen oppimisprosessin.

Toki uusien kohdekielten oppijat oppivat erimuotoisia kieliaineiksia ilman analysointejakin. Luulenpa kuitenkin, että kieliopin opetus on

ainakin jossain määrin vieläkin sellaista, että kielen eri osa-alueisiin, kuten vartaloihin ja päätteisiin, kiinnitetään suurta huomiota.

2. Ruotsinkielisten alkeistason suomenoppijoiden paikallissijojen käyttö tutkimuskohteena

Oppijankieli antaa tutkijalle hyvin monenlaisia ja kiinnostavia tutkimuskohteita. Oppijankielen tutkimus ei ole kovin vanha tieteenala, ja Suomesakin siihen on kiinnitetty huomiota suhteellisen vähän aikaa. Nykyisin oppijansuomi ja itse kielen oppimisen tutkimus ovat fennistiikan ja kansainvälisenkin kielenoppimistutkimuksen ja siihen liittyvien teorioiden kehittelyjen osa-alueita (esim. Aalto ym. 1997: 530). Mainittakoon tässä myös Martin (2007: 63–85), joka esittelee, millaista suomi toisena tai vieraana kielenä -tutkimusta Suomessa on tehty vuosien 1991–2006 välisenä aikana. Artikkelissa nostetaan erityisesti esiin monia tutkimuksia, jotka ovat ehkä kansainvälisestikin kiinnostavia (Martin 2007: 63).

Olen pitkään opettanut suomea vieraana kielenä alkeistason kursilla Uumajan yliopistossa. Kokemuksestani tiedän, että ruotsinkielisten suomenoppijoiden on melko työlästä oppia ja omaksua suomen paikallissijasysteemi. Itse eri paikallissijamuotojen muodostaminen ei tuota vaikeuksia, vaan päävaivaa ja ihmetystäkin tuottavat näiden sijamuotojen käyttö ja oikean käyttöympäristön löytäminen (Määttä 2010b: 103).

Niin suullisessa kuin kirjallisessakin kommunikoinnissa tarkastelemieni opiskelijoiden paikallissijojenkäytössä näkyy horjuvuutta ja epävarmuutta. Tämä ilmenee siten, että opiskelija valitsee ilmaisuunsa paikallissijan, joka ei ole mahdollinen juuri siinä kommunikointiyhteydessä. Paikallissijojen käyttötarkoitukset ovat jostakin syystä sekoittuneet.

Nyt esittelemäni tutkimus ja sen tulokset ovat ensimmäinen osa ruotsinkielisten suomenoppijoiden kaikkia varsinaisia paikallissijojen käsittelevää tutkimustani. Aikaisemmin olen julkaissut osatutkimuksen, joka käsitteli vain illatiivin ja allatiivin käyttöä (Määttä 2010b). Tämän tutkimukseni tavoitteena on kartoittaa, mitä paikallissijojen suomenoppi-

jat käyttävät ja millä tavalla. Pohdin myös mahdollisia syitä norminvas-
taisten paikallissijamuotojen käyttöön.

Antamissani esimerkeissä olen kursivoivut puheena olevat ilmiöt.

2.1. Korpus tutkimusaineistona

Tekemäni kartoitus ruotsinkielisten suomenoppijoiden paikallissijojen
käytöstä perustuu digitaaliseen tekstiaineistoon, joka on Ruotsin osa-
korpuksena Kansainvälisen oppijansuomen korpuksessa (*International
Corpus of Learner Finnish (ICLFI)*) (Jantunen & Piltonen 2009: 449–
458; Määttä 2010a: 16–17; 2010c: 18–20). ICLFI-korpukseseen kerätään
edelleenkin eri äidinkielisten suomenoppijoiden kirjallisia tuotoksia
tutkimushankkeessa *Korpustutkimus oppijankielen kielikohtaisista ja
universaaleista ominaisuuksista (Corpus study on language-specific and
universal features in learner language)*.

Paikallissijojen kartoitustyöni on tehty kevään 2010 aikana, ja työssä
käytetty korpus sisälsi ruotsinkielisten alkeistason kurssin suomenop-
pijoiden vuosien 2006–2009 aikana kirjoittamia tuotoksia. Korpuksen
koko oli tuolloin 43 496 sanetta.

Kirjoitetut tuotokset kuuluvat pakollisina harjoitustehtävinä suomi
vieraana kielenä -alkeiskurssin sisältämään kirjallisen kielivalmiuden
kurssiosioon. Tehtävät ovat itsenäisesti kirjoitettavia kotitehtäviä, joiden
tekemisessä saa käyttää apuna kurssimateriaalia ja sanakirjoja. Tehtävien
pituus on yleensä ollut n. 30 virkettä. Korpus sisältää lisäksi muutaman
lyhyemmän kirjoitustehtävän, jotka on tuotettu apuneuvoitta kevätluku-
kauden loppuententissä.

Kirjallisen kielivalmiuden kurssiosissa, kuten myös kurssin kieli-
opin, suullisen kielitaidon ja tekstinyymmärtämisen osioissa, on käytetty
oppimateriaaleina Lepäsmaan ja Silfverbergin (1998; 2009) oppikirjaa
ja kahta opettajan (Määttä 2006; 2007) kirjoittamaa deskriptiivistä kieli-
oppiopintomonistetta.

ICLFI-korpuksen kaikki kirjalliset tuotokset koodataan monin
tavoin, ja teksteistä annetaan myös teksti- ja tasoluokat. Tekstiluo-
kistusta

varten tutkimushankkeessa on laadittu luokituslista, jossa määritellään erilaisten tekstityyppien kriteerit. Ruotsin osakorpuksen tuotokset ovat tekstityypeiltään kertomuksia, kuvauksia, päiväkirjoja, kirjeitä, kortteja, sarjakuvatekstejä ja oppikirjan lukutekstin jatkamistekstejä. Grönholmin (1993: 411) mukaan dialogien kirjoittaminen on oppijoille helpointa. Vähän vaikeampia ovat kertomukset ja kuvaukset. Argumentoitvien tekstien kirjoittaminen on vielä vaativampaa.

Tasoluokituksessa käytetään eurooppalaisen viitekehyksen (2003) taitotasoasteikkoa, jonka mukaan kukin opettaja arvioi suomenoppijoiden tekstien taitotason. Viitekehyksen mukaan taitotasoja on kolme: alkeistaso A1–A2, keskitaso B1–B2 ja edistyneet C1–C2. Käyttämäni Ruotsin osakorpuksen tekstien (kerätty Uumajan yliopistossa) on arvioitu olevan taitotasolla A2.

Tässä tutkimusvaiheessa en ole ottanut huomioon teksti- eikä tasoluokitusta.

2.2. Tutkimusaineiston käsittelystä

Sähköisessä muodossa olevasta tutkimusaineistoni olen nostanut esille kaikki jossakin paikallissijassa esiintyvät sanat *Word Smith Tools* -ohjelmaan sisältyvän *Concord*-työkalun avulla. Jotta ohjelmaa voi käyttää, yksittäisten oppijoiden tuotoksien on oltava txt-muodossa. Koska halusin esiin kaikki paikallissijaiset sanat koko Ruotsin osakorpuksesta, yhdistin oppijoiden tuotokset yhdeksi tekstimassaksi.

Concord-työkalu toimii siten, että hakusanaksi voi laittaa myös pelkkiä päätteitä, esimerkiksi inessiivistä päätteet *ssa/sa/ssä/sä*, jolloin myös muodot, joissa päätteiden asu on virheellinen, saadaan mukaan. Saatuaani jokaisesta paikallissijamuodosta otoksen kävin esiintymät läpi manuaalisesti, ja keräsin erikseen sellaiset esiintymät, joihin kyseinen paikallissija ei kuulunutkaan. Oppija oli siis jostain syystä valinnut norminvastaisen paikallissijamuodon.

Yleiskielen normien vastaisia esiintymiä ei tässä vaiheessa ole mahdollista löytää muulla tavalla koneellisesti, koska ICLFI-korpusta ei ole

vielä annotoitu, mikä on kuitenkin tavoitteena. Ivaska ja Siitonen (2009: 54–71) ovat kehittäneet ja käyttäneet annotointia tutkimushankkeessaan *Edistyneiden suomenoppijoiden korpus*. Heidän mukaansa kielikorpuksset olisi koodattava morfologisesti, syntaktisesti ja semanttisesti ja/tai käytettävä virhekoodausta.

2.3. Tutkimusmenetelmästä

Toisen ja vieraan kielen ongelmakohtiin on yritetty päästä käsiksi esimerkiksi kontrastiivisen tutkimuksen kautta. Tällaisessa tutkimuksessa kaksi tai useampikin kieli asetetaan rinnakkain, jonka jälkeen vertailemalla joitakin tiettyjä kielten kohtia saadaan esille mahdollisia kielten välisiä yhtäläisyyksiä ja eroja. Näin saatuja tuloksia voidaan käyttää hyväksi hyvin moneen tarkoitukseen, esimerkiksi kieltenopetukseen. (Sajavaara 1999: 104.)

Toinen menetelmä, jonka avulla muun muassa oppijankieltä ja kielen omaksumista on tutkittu, on virheanalyysi (esim. Ellis 2008: 45–66). Virheanalyysiä käyttäen tarkastellaan virheitä, joita syntyy kielen oppimisen ja opettamisen yhteydessä. Virheet ovat keskiössä ja niitä tarkastelemalla yritetään tunnistaa ne seikat, jotka aiheuttavat virheitä (Sajavaara 1999: 104). Ellisin ja Barkhuizenin (2005: 73) mukaan virheanalyysiä käyttäen saadut tulokset eivät kerro kokonais kuvaa oppijan kielestä. Analyysin lisäksi pitäisi myös huomioida, mitä oppija myös jo osaa.

Tässä työssä en ryhdy käsittelemään lähemmin kontrastiivisen tutkimusmenetelmän enkä virheanalyysin historiallisia taustoja, menetelmien ongelmallisuuksia enkä niiden osaksi tullutta kritiikkiä, koska tällainen informaatio ei ole työni kannalta relevanttia.

Suomessa morfologian ja syntaksin alueille suuntautunutta S2-tutkimusta on kaikkein eniten. Näissä tutkimuksissa tutkimusaineistona ovat useimmiten olleet oppijoiden kirjalliset tuotokset. Tutkimusmenetelminä on valtaosin käytetty virheanalyysiä ja jonkin verran myös kontrastiivista analyysiä. (Aalto ym. 1997: 533.)

Virheanalyysiä käyttävien tutkimuksien tulokset ovat usein vahvistaneet opettajien jo tunnistamia käsityksiä ongelmakohdista. Mainittakoon esimerkkinä muun muassa Hildénin (1981) ja Lähdemäen (1995) tutkimukset, joissa kävi ilmi, että oppijoilla on paikallissijojen kohdalla suurempana ongelmana sijan suunnan valitseminen kuin tilakäsitys (ulko – sisä). (Aalto ym. 1997: 534.)

Tässä ruotsinkielisten suomenoppijoiden paikallissijojen kartoitustutkimuksessa tutkimusmenetelmänä on virheanalyysi. Tämän menetelmän avulla saan esiin sekä norminmukaiset että norminvas-
taiset paikallissijaesiintymät. Muun muassa Ellis (2008: 45, 65) puoltaa virheanalyysin käyttöä ja sen antamaa tukea kirjoittamisen opetuksessa. Tutkimukseni on luonnollisesti myös kontrastiivinen, mikä ilmenee tuloksien tulkintavaiheessa.

2.4. Paikallissijojen opettamisesta

Tutkimusaineistoni keruuajana 2006–2009 Uumajan yliopiston suomen kielen vasta-alkajien alkeiskursseilla oli käytössä Lepämaan ja Silfverbergin oppikirja “Suomen kielen alkeisoppikirja” (1998; 2009). Oppikirja koostuu 15 kappaleesta, ja paikallissijat esitellään kirjan kolmannessa kappaleessa.

Oppikirjan kolmas kappale sisältää seuraavat kielioppiasiat mainitussa järjestyksessä: paikallissijat, *i*-nominin, *e*-nominin, *nen*-nominin ja lauseoppia (normaalilause, eksistentiaalilause, kysymyslause). Paikallissijat esitellään ensin kahdessa kuvasarjassa kolmen juomalasin ja hiiren avulla. Kuvien yllä on annettu kyseisen paikallissijan sijapäätte ja sulkeissa sijamuodon nimitys. Sen jälkeen on sanalista, jossa on eri nominityyppien joukosta sanoja valmiiksi taivutetuissa paikallissijamuodoissa. Jo tässä yhteydessä opiskelijat tutustutetaan myös kyseisten nominityyppien vartaloiden käsitteeseen, vaikka nominityyppihin tutustumisen oletetaan tapahtuvan vasta paikallissijojen jälkeen.

Sanalistan nominityyppien joukossa ovat sanat *katu* ja *pöytä*, jotka esiintyvät myös kolmannen kappaleen lukutekstissä. Taivutettaessa

nämä sanat paikallissijoissa, niiden kvalitatiivinen astevaihtelu ($t \sim d$) tulee esiin. Opiskelijoille sanat *katu* ja *pöytä* ovat jo ennestään tuttuja, ja siksi he haluavatkin selityksen tällaiselle äänne muutokselle. Oppikirjassa kvantitatiiviseen ja kvalitatiiviseen astevaihteluun perehdytään neljännessä kappaleessa.

Martin (1995: 7–13) on tutkinut nominien taivutusjärjestelmää suomenoppijoiden kirjallisissa ja suullisissa tuotoksissa. Hänen mukaansa (1995: 66) oppija pystyy muodostamaan muita sijamuotoja, jos oppija osaa jo nominien yksikön nominatiivin, partitiivin ja genetiivin sekä monikon partitiivin muodot. Nämä sijamuodot esitetään oppikirjoissa tavallisesti nominien teemamuotoina. Juuri näiden sijamuotojen käsitteitä antavan oppijalle tarpeeksi tietoa muiden sijamuotojen tuottamista varten. Tämän oppimisjärjestyksen kautta oppijalle annetaan taivutusvartalot, sekä vahva-asteiset (esim. yksikön partitiivista) että heikkoasteiset (esim. genetiivistä) taivutusvartalot. Genetiivissä taivutettujen nominien taivutusvartaloista esiin saadut mahdolliset heikkoasteiset taivutusvartalot ovat sitten pohjana muun muassa paikallissijoissa taivuttamiselle.

Samassa yhteydessä Martin (1995: 66) ottaa puheeksi teemamuotojen järjestyksen ja toteaa, että suomea toisena kielenä opettavien opettajien keskuudessa asiasta ollaan erimielisiä. Perustana tälle näkemykselle on katsaus neljään oppikirjaan (Aaltio 1973; 1984; Lepämaa & Silfverberg 1987; Hämäläinen 1988), joissa sijamuodot esitellään toisistaan poikkeavassa järjestyksessä.

Lauranto (1997: 11) on tutkinut espanjankielisten suomenoppijoiden paikallissijojen käyttöä Jackendoffin (1983) konseptuaalisen semantiikan teoriaa käyttäen. Lauranto, kuten tämän artikkelin kirjoittajakin, tutkii paikallissijojen merkitystä eikä niiden muotoja, mutta toteaa:

Muoto ja merkitys kuitenkin liittyvät lähes erottamattomasti yhteen; niinpä niihin liittyvien oppimisprosessien aikaan tutki-
musta ei luonnollisesti voi täysin erottaa kahtia: morfologiaa pitää tarkastella yhteydessä semantiikkaan ja päinvastoin. (Lauranto 1997: 11.)

Laurantokin (1997: 191) käsittelee tutkimuksessaan paikallissijojen esittelyn ja opettamisen ajankohtaa. Hänen mielestään paikallissijoja voidaan käyttää, ennen kuin nominien vartalon käsite, astevaihtelu ja vokaali-harmonia ovat tuttuja oppijoille. Lauranto puoltaa tällaista menettelyä sillä, että oppijan on tärkeä ensin keskittyä ainoastaan paikallissijojen merkityksiin, ennen kuin muotoja aletaan analysoida, silläkin seurauksella, että oppijat jäävät jonkinasteiseen epävarmuuteen, koska heille ei anneta minkäänlaisia selityksiä. Tämän oppimisprosessin jakson tulisi kestää riittävän kauan, jotta oppijat ehtivät itse käyttää kyseisiä sijamuotoja puhuessaan ja kirjoittaessaan. Tällä menetelmällä paikallissijojen muodot automatisoituvat oppijan tajuntaan, ja vasta sen jälkeen muotoja voidaan alkaa tarkemmin analysoida. (Lauranto 1997: 191–196.)

Lauranto (1997: 193–194) korostaa sporadisesti esiintyvien paikallissijamuotojen tärkeyttä. Useinhan oppikirjoissa esiintyykin yksittäisiä sanoja ja fraaseja, jotka ovat jossakin paikallissijamuodossa. Myös opettajan puheessa pitäisi paikallissijojen olla läsnä. Lisäksi paikallissijamuotoisten sanojen ja fraasien olisi hyvä esiintyä jokapäiväisissä viestintätilanteissa, koska näin oppijan on helpompi siirtää käytettyjä muotoja omaan kielenkäyttöön.

Oppikirjassaan Lauranto (1995) on paikallissijoja opettaessaan edennyt kuusikohtaista opetusjärjestystä noudattaen. Sen mukaan (Lauranto 1997: 193) ensimmäisessä vaiheessa paikallissijaiset sanat ja fraasit esiintyvät sporadisesti oppikirjassa ja myös opettajan puheessa. Sen jälkeen paikallisesiintymiä käytetään aktiivisesti ja passiivisesti. Kolmannessa vaiheessa paikallissijat esitellään oppijalle, mutta paikallissijojen merkityksiin ei kajota, Tämän vaiheen tärkeintä antia ovat oppijalle suuntaisuuden ja tilan käsityksen ymmärtäminen paikallissijojen yhteydessä. Suomen kielessä maailmankuva on dynaaminen (Ingo 2000: 271), joten suunta- ja tilakäsitys ovat perusta paikallissijojen merkityksen ja oikeaoppisen käytön oppimiselle ja ymmärtämiselle. (Lauranto 1997: 193–194.)

Neljännän vaiheen aikana perehdytään paikallissijojen muodostukseen. Tässä vaiheessa oppijat saavat nähdä, että taivutetuissa muodoissa

tapahtuu äänne muutoksia ja että joissakin paikallissijoissa sijapäätteellä on kaksi varianttia. Itse muodostuksen yhteydessä tutustutaan siis astevaihteluun ja vokaaliharmoniaan. Tämän jälkeen oppijat käyttävät aktiivisesti paikallissijamuotoja, kun he puhuvat ja kirjoittavat. Jakson keston tulisi olla riittävän pitkä, jotta oppijat ehtivät oppia hallitsemaan paikallissijojen muodot. Varsinaisen analysoinnin vaiheen aikana (viides vaihe) muodot ja perusmerkitykset yhdistyvät. Kuudennessa vaiheessa oppijan pitäisi olla valmis käyttämään paikallissijoja aktiivisesti ja osata niiden muodot, merkitykset ja käyttöympäristöt. (Lauranto 1997: 194–198.)

Käyttämässäni Lepäsmaan ja Silfverbergin (1998; 2009) oppikirjan kahdessa ensimmäisessä kappaleessa on joitakin sana- ja fraasiesiintymiä, jotka ovat paikallissijaisia: kysymyssanat *missä* ja *mihin*, vuorokaudenajat *aamulla*, *päivällä*, *illalla*, *yöllä*, adverbit *täällä*, *tuolla*, *siellä* sekä fraasit *käydä suihkussa*, *olla työssä*, *olla ajoissa/myöhässä* ja *olla oikeassa/väärässä*. Sanojen ja fraasien muotoja ei selitetä, opettaja ainoastaan ruotsintaa niiden merkitykset. Muotoihin palataan sitten, kun koko paikallissijasysteemiä käydään läpi.

3. Paikallisuuden ilmaiseminen suomessa ja ruotsissa

Suomi ja ruotsi kuuluvat eri kielikuntiin, suomi uralilaiseen ja ruotsi indoeurooppalaiseen. Suomessa ja ruotsissa paikallisuutta ilmaistaan eri keinoin: suomessa muun muassa paikallissijoilla ja ruotsissa prepositioilla. Perinteisen kieliopin mukaan suomen paikallissijat ryhmitetään tulosijoihin (illatiivi, allatiivi), ososijoihin (inessiivi, adessiivi) ja erosiioihin (elatiivi, ablatiivi). (Esim. Hakulinen 1979: 522.)

Kolmijakoisuuden lisäksi paikallissijojen yhteydessä on otettava huomioon tilakäsitys ja jonkin tekemisen suunta (esim. Karlsson 2009: 153). S2-oppikirjoissa kuvataan hyvin usein näitä kahta ulottuvuutta erilaisten kuvien tai piirrosten avulla.

Martinin ym. (2010: 64) mukaan sijamuotoilmausten merkitys ei ole erityisen läpinäkyvä oppijoille, koska paikallissijajärjestelmä ei ole

kaikin puolin looginen eikä vedenpitävä: *in non-spatial relationships the use of the cases is more idiomatic, and the movement and direction are often fictive, so that the learner needs to “see the world in a Finnish way”.*

Suomen kielen oppijalla on siis useita seikkoja, joihin hänen pitää kiinnittää huomiota samanaikaisesti muodostaessaan ja valitessaan paikallissijamuotoja. Suhteellisen pitkän aikaa oppija tekee kontekstiin sopimatomia sijavalintoja, ennen kuin hän sisäistää, miten paikallissijasysteemi oikeastaan toimiikaan, kuten seuraavista esimerkeistä (1–6) käy ilmi.

- (1) Illalla Timo mennä *kuntosaliin*. (kuntosalille)
- (2) *Isoäidissä* söimme joulupöytää --- . (isoäidillä)
- (3) Myös säästäisin rahaa *tulevaisuudesta*. (tulevaisuuteen)
- (4) *Tukholman* menen *Münchenille*. (Tukholmasta, Müncheniin)
- (5) Minä nukkuisin *hienolla hotellilla*. (hienossa hotellissa)
- (6) Minä matkustin kyydissä lautta *Tukholmalta*. (Tukholmasta)

Suomen kielessä tilan käsitys on kaksijakoinen. On ajateltava, tapahtuuko toiminta jonkin rajatun tilan sisäpuolella, tapahtuuko siirtyminen rajatun tilan sisäpuolelle tai tapahtuuko siirtyminen sieltä pois. Näissä tapauksissa on käytettävä sisäpaikallissijoja illatiivia, inessiivia ja elatiivia. Ulkopaikallissijoja allatiivia, adessiivia ja ablatiivia on puolestaan käytettävä, jos jokin toiminta tapahtuu jonkin tilan ulkopuolella, tilan ulkopuolelle siirrytään tai sieltä tullaan pois. (ISK 2004: 1190–1191.)

Tilan käsittämisessä suomi ja ruotsi eroavat toisistaan. Useimmiten suomessa ajatellaan tilan sisäpuolisuutta, kun taas ruotsissa käytetään suomen sisäpaikallissijoja vastaavissa tapauksissa prepositioita, esimerkiksi *på* ja *vid* (Ingo 2000: 277).

- (7) --- mutta määräsi mennä *ravintolassa* syömään. (ravintolaan) ‘på restaurang’
- (8) --- aika tylsä istua niin kauan *junalla!* (junassa) ‘på tåget’
- (9) --- ostaa kaikki kirjat *kirjaalella*. (kirja-alesta) ‘på bokrea’

Suomen kielen maailmankuvaa luonnehditaan dynaamiseksi. Dynaamisuus ilmenee liikkeen tarkassa ilmaisemisessa ja nimenomaan liikkeen suunnan ilmaisemisessa. Suunta on se ratkaiseva tekijä, jonka mukaan paikallissija on valittava. Ilmaistaessa toimintaa johonkin / jollekin paikallissijoina ovat tulosijat. Jos toiminta on staattista tai se tapahtuu jossakin paikassa / jollakin paikalla, paikallissijaksi valitaan olosija. Toiminnan ollessa jostakin / joltakin pois päin paikallissijana on erosija. (Ingo 2000: 271–272.)

TAULUKKO 1. *Liikkeen suunnan ilmaiseminen suomessa*

Liikkeen suunta	Sisäpuolella	Ulkopuolella
tulosija	illatiivi <i>Menen saunaan.</i>	allatiivi <i>Menen pihalle.</i>
olosija	inessiivi <i>Olen saunassa.</i>	adessiivi <i>Olen pihalla.</i>
erosija	elatiivi <i>Tulen saunasta.</i>	ablatiivi <i>Tulen pihalta.</i>

Ruotsinkielisille, varmasti muunkielisillekin, suomenoppijoille tällainen kolmijakoinen paikan ilmaisemissysteemi on hyvin vieras. Ruotsi on prepositiokieli, joka ei ota huomioon paikallisuuden laatua, siis tapahtuuko toiminta tilan sisä- vai ulkopuolella.

Myös Lähdemäki (1995: 91) on tutkimuksensa kautta päätenyt tulokseen, että suomen kolmijakoinen paikallissijasysteemi on ruotsinkielisille vaikea. Lähdemäen tutkimus koski suomenruotsalaisten kirjoittajien tekemiä virheitä ns. pienessä kielikokeessa ja ylioppilaskokelaiden tekemiä virheitä suomen kielen A-tason ylioppilasaineissa, jotka oli kirjoitettu Suomen ruotsinkielisissä kouluissa. Myös Manninen ja Martin (2000: 73) ovat tutkineet ylioppilasaineita. Aineiden kirjoittajien äidinkielet olivat vietnam, venäjä, viro, englanti ja ruotsi, ja kyseessä oli suomea äidinkielenään puhuvien äidinkielen koe. Tutkimuksessa ilmeni, että paikallissijat ovat vaikeita ruotsinkielisille (Manninen & Martin 2000: 84). Ylipäättään sijoissa tehtiin paljon virheitä, ja sijavirheet ovat tutkimuksen mukaan kolmanneksi yleisin virhetyyppi kvantiteetti- ja sanavalintavirheiden jälkeen (Manninen & Martin 2000: 88).

Ruotsissa paikallisuutta ilmaistaan prepositioiden avulla. Prepositioiden merkitykset vaihtelevat; joissakin yhteyksissä niillä on konkreettinen merkitys, kuten tilan, ajan, tavan tai välineen merkitys. Niillä voi olla abstraktimpi merkitys, joka on usein kausaalinen tai finaalinen. (Thorell 1977: 171–172.)

Allaolevassa taulukossa 2 näytän, mitkä ruotsin prepositiot vastaavat suomen kielen paikallissijoja. On kuitenkin otettava huomioon, että ruotsin prepositioilla on paljon muitakin merkityksiä kuin taulukossa esitetyt.

TAULUKKO 2. Suomen paikallissijoja vastaavat ruotsin prepositiot

Suomessa paikallissija	Ruotsissa prepositio	Suomessa paikallissija	Ruotsissa prepositio
sisäpaikallissijat		ulkopaikallissijat	
illatiivi	<i>till, in i</i>	allatiivi	<i>till, mot</i>
inessiivi	<i>i, inne i</i>	adessiivi	<i>på</i>
elatiivi	<i>från, (ut) ur</i>	ablatiivi	<i>från</i>

Taulukon 2 mukaan samaa ruotsin prepositiota (*till, från*) käytetään suomen sisäpaikallissijan (illatiivi, elatiivi) ja ulkopaikallissijan (allatiivi, ablatiivi) vastineena. Ingon (2000: 272) mukaan ruotsissa ei oteta huomioon paikallisuuden laatua, minkä vuoksi samat prepositiot käyvät sisäpaikallissijojen ja ulkopaikallissijojen vastineeksi. Ei pidä kuitenkaan unohtaa, että suurin osa ruotsin prepositioista ilmaisee jonkinlaista paikan tai suunnan suhdetta (Thorell 1977: 172). Esimerkeissä (10) ja (11) suomenoppijat ovat valinneet *till*- ja *från*-prepositioiden vastineiksi ulkopaikallissijat allatiivin ja ablatiivin, vaikka niissä kuuluisi käyttää sisäpaikallissijoja illatiivia ja elatiivia.

- (10) Ensin matkustaisin *jollekin suurelle kaupungille*. (johonkin suureen kaupunkiin)
 ‘Först skulle jag resa till någon stor stad.’

- (11) *Australialta* lähtisimme kotiin. (Australiasta)
 ‘Från Australien skulle vi åka hem.’

Lähdemäki (1995: 91) viittaa tutkimuksessaan nykyruotsin sanakirjaan (Allén 1980) ja toteaa, että sanakirjassa on 69 prepositiota, joista n. 20:lla on vastine suomen sijamuodoissa. Laurén (1991: 191) toteaa tutkimuksessaan kaksikielisten oppilaiden kielivirheistä ja interferenssistä, että suomen yhdellä ja samalla sijamuodolla voi olla viisikin prepositiota ruotsissa ja että yksi ruotsin prepositio voi saada noin kymmenen vastinetta suomessa. Ampulan (2002: 45) mukaan islannin kielessäkin tilanne on sama: islannin prepositiolla tai prepositiolausekkeella voi olla monia paikallissijavastineita suomessa, ja yhdelle suomen paikallissijamuodolle voi eri konteksteissa olla vastineena useampia prepositioita.

Esimerkeissä (7–11) voinee ainakin osittain olettaa olevan kyse ruotsin kielen vaikutuksesta. Kyseessä olisi transfer eli siirtovaikutus, millä tarkoitetaan lähdekielen vaikutusta toisen ja vieraan kielen oppimiseen. Ilmiötä on tutkittu runsaasti, mutta tuloksista ei kuitenkaan käy selville esimerkiksi, millä tavoin tai kuinka paljon oppijan lähdekieli todellisuudessa vaikuttaa kohdekielen tuotoksiin (esim. Jarvis 2000: 246).

4. Ruotsinkielisten suomenoppijoiden paikallissijojen käytöstä

4.1. Paikallissijojen esiintymät

Tutkimuksessa käytetyssä aineistossa (43 496 sanetta) on yhteensä 4 408 jossakin paikallissijassa esiintyvää sanetta. Esiintymät jakautuvat paikallissijojen kesken taulukon 3 osoittamalla tavalla. Taulukosta näkyvät myös norminmukaisten ja -vastaisten esiintymien määrät. Mainittakoon, että adessiiviesiintymien joukossa on mukana 141 omistusrakennetta, mikä on 16,4 % kaikista adessiiviesiintymistä. Koska tämän paikallissijakartoituksen tarkoituksena on selvittää, missä määrin ja mitä paikallissijoja ruotsinkielisten suomenoppijoiden kirjallisissa tuotoksissa esiintyy, omistusrakenteiden mukaanotto on mielestäni perusteltua.

TAULUKKO 3. *Paikallissijojen esiintymät ruotsinkielisten suomenoppijoiden kirjallisissa tuotoksissa*

Paikallissija	Määrä	%	Normin- mukaiset	%	Normin- vastaiset	%
illatiivi	1184	27	1137	96	47	4
inessiivi	1393	32	1286	92	107	8
elatiivi	350	8	337	96	13	4
allatiivi	521	12	459	88	62	12
adessiivi	861	20	780	91	81	9
ablatiivi	99	2	89	90	10	10
summa	4408	100	4088	93	320	7

Taulukon 3 mukaan ruotsinkieliset suomenoppijat ovat osanneet käyttää kaikkia paikallissijoja norminmukaisesti erittäin hyvin, peräti 93 % kaikista paikallissijaesiintymistä on korrekteja. Ainoastaan allatiivin kohdalla on nähtävissä horjuvuutta. Seuraavissa esimerkeissä suomenoppijat ovat käyttäneet paikallissijoja aivan oikealla tavalla.

- (12) Minä muttais in *isoon kaupunkiin* Ruotsissa.
 (13) Miten on henki *Ranskassa*?
 (14) Timo jouksi ulos *pankista*.
 (15) Kun he tulevat *mökille*, melu alkaa.
 (16) Hapansilakka oli *istuimella*!!
 (17) Sehän kuulustaa *kivalta*!

Taulukosta 3 käy ilmi, että ruotsinkieliset suomenoppijat käyttävät enemmän sisäpaikallissijoja kuin ulkopaikallissijoja. Esiintymistä kaikkiaan 66 % (2 927) on sisäpaikallissijoissa taivutettuja saneita ja 34 % (1 481) ulkopaikallissijoissa. Paikallissijojen yleisyysjärjestys on seuraava: 1. inessiivi, 2. illatiivi, 3. adessiivi, 4. allatiivi, 5. elatiivi, 6. ablatiivi.

Ruotsinkielisten suomenoppijoiden paikallissijojen käytön jakauma näyttää seuraavan muidenkin tutkimusten tuloksia. Vertailuna mainittakoon, että islanninkieliset suomenoppijat käyttivät sisäpaikallissijoja 60 % ja ulkopaikallissijoja 31 % (Ampula 2002: 47).

Suomen kielen sijoista ja paikallissijoista erikseen on olemassa monia frekvenssitutkimuksia. Oppijansuomestakin on saatavilla joitakin paikallissijojen esiintymisen yleisyyttä koskevia tutkimustuloksia. Ampula (2002) on tutkimut, kuinka islanninkieliset suomenoppijat käyttävät kaikkia varsinaisia paikallissijoja, ja Siivelt (2010) puolestaan vironkielisten sisäpaikallissijojen käyttöä.

Taulukossa 4 vertaan saamiani yleisyydetuloksia Ampulan ja Siiveltin esittämiin tuloksiin. Koska halusin myös nähdä, missä suhteessa oppijankielissä käytettyjen paikallissijojen yleisyydet ovat verrattuna suomen yleiskielen paikallissijojen yleisyyteen, taulukossa on vertailukohteenä mukana ISK:ssa (2004: 1179) esitetyt yleisyydetiedot.

TAULUKKO 4. *Paikallissijojen yleisyydestä oppijansuomessa ja suomen yleiskielessä*

Määttä 2011	Ampula 2002	Siivelt 2010	ISK 2004
ruotsi	islanti	viro	suomen yleiskieli
inessiivi	inessiivi	inessiivi	inessiivi
illatiivi	illatiivi	elatiivi	illatiivi
adessiivi	adessiivi	illatiivi	elatiivi
allatiivi	elatiivi		adessiivi
elatiivi	allatiivi		allatiivi
ablatiivi	ablatiivi		ablatiivi

Vertailusta näkee, että paikallissijojen yleisyydet ovat oppijansuomessa lähdekielestä riippumatta aika samanlaiset. Inessiivi on ylivoimaisesti käytetyin paikallissija, mikä tulee esille myös muissa frekvenssitutkimuksissa. Inessiiviä seuraa tavallisesti illatiivi (esim. Räsänen 1979;

Karlsson 1982; Pajunen & Palomäki 1982; Nesser 1986; ISK 2004). Ablatiivi näyttää olevan eri tutkimusten mukaan suomen kielen vähiten käytetty paikallissija.

4.2. Paikallissijojen käytöstä

4.2.1. Paikallissijojen poikkeavasta käytöstä

Kuten aikaisemmin on jo mainittu, paikallissijojen oikeaoppinen käyttö ei ole suomenoppijalle ongelmatonta. Paikallissijojen muodot osataan yleensä muodostaa, vaikka kestää aika kauan, ennen kuin esimerkiksi astevaihtelu on muodoissa kohdallaan. Illatiivin *seen*-päätteen käyttö näyttää olevan yksi ongelma-kohta. *Seen*-päätteellisiä illatiivimuotoja on aineistossani vain 52. Muodon vähäisten esiintymien taustalla saattaa olla yksinkertaisesti se, että oppikirjassa ei ole mukana kovinkaan useita sanoja, joiden illatiivimuoto muodostetaan tätä päätettä käyttäen. Usein käy myös niin, että oppijan illatiivituotoksen sijasta syntyykin genetiivin muoto (*Hotellissa menisin huoneen nukkumaan.*). Saman ilmiön ovat todeneet myös Nesser (1985: 60), joka on tutkinut paikallissijojen käyttöä ruotsinsuomalaisten oppilaiden kirjoittamista aineista, ja Lauranto (1997: 165), joka on tarkastellut espanjankielisten suomenoppijoiden tuotoksia.

Suurin osa paikallissijaesiintymistä on muodostettu oikein ja niitä on osattu käyttää oikeassa käyttöympäristössä. Aineistossa on kuitenkin mukana 274 (6 %) paikallissijaesiintymää, joissa paikallissijat ovat sekoittuneet keskenään. Norminvastaisten muotojen käytön osuus on suhteellisen pieni verrattuna esimerkiksi Ampulan (2002: 46) tutkimukseen, jonka mukaan 15 % paikallissijamuodoista oli epäkorrekteja, ja Aallon (1991: 43) tutkimukseen, jonka mukaan virheellisiä oli peräti noin 30 %. Muun muassa Aalto (1991: 55) onkin todennut, että oppijoiden tällainen väärin muotojen kirjavuus on tyypillistä oppimisen alussa.

Taulukossa 5 esittelen, mitä paikallissijoja suomenoppijat ovat käyttäneet jonkin muun paikallissijan asemesta.

TAULUKKO 5. *Ruotsinkielisten suomenoppijoiden paikallissijojen käyttö jonkin toisen paikallissijan asemesta*

Kontekstin vaatima sija	Oppijan käyttämä paikallissijasija						
	illatiivi	inessiivi	elatiivi	allatiivi	adessiivi	ablatiivi	summa
<i>illatiivi</i>		28	1	62	1		92
<i>inessiivi</i>					35		35
<i>elatiivi</i>		15			3	9	27
<i>allatiivi</i>	47		2		13		62
<i>adessiivi</i>		48				1	49
<i>ablatiivi</i>		1	6		2		9
Oppijan käyttämien sijojen summa	47	92	9	62	54	10	274

Määrällisesti eniten (92) suomenoppijat ovat käyttäneet jonkin muun paikallissijan asemesta inessiiviä. Tavallisinta on, että adessiivin asemesta käytetään inessiiviä (48 tapausta). Tuloksesta ilmenee, että oppijat eivät ole osanneet ottaa huomioon, onko toiminta tapahtunut jonkin tilan sisä- vai ulkopuolella. Sama ajattelutapa toistuu myös tapauksissa, joissa inessiivin asemesta onkin käytetty adessiivia (35 esiintymää). Illatiivi ja allatiivi näyttävät sekoittuvan useasti keskenään: oppijat ovat käyttäneet illatiivia 47 kertaa allatiivin asemesta. Tästäkin tuloksesta näkee, että tilakäsitystä ei ole sisäistetty. Vähiten sekoittumista esiintyy elatiivin ja ablatiivin kohdalla; ne vaihtelevat keskenään jonkin verran. Jatkotutkimuksissa aion selvittää, missä funktioissa olevissa paikallissijoissa sijojen sekoittumista tapahtuu.

Martinin ym. (2010: 65) saamien tulosten mukaan tilaa merkitsevät ilmaukset ovat tyypillisimpiä suomenoppijoilla, jotka ovat tasolla A1, ja tällaisten ilmausten määrä kasvaa vähän, kun oppijat ovat saavuttaneet tason C2. Edelleen mainitaan (Martin ym. 2010: 65–66), että tilaa

merkitsevät staattiset, konkreettiset ilmaukset hallitaan jo tasolla A1, vaikkakin paikallissijan muoto vielä horjuu. Tällaisten ilmausten täsmällisyys saavutetaan kuitenkin tasolla B1. Tasoilla A1 ja A2 johonkin tilaan menemistä ilmaisevat paikallissijat illatiivi ja allatiivi ovat oppijoille sekä kognitiivisesti että morfologisesti monimutkaisempia, ja tästä syystä eikohdekielisen käytön frekvenssi on aika korkea. Samaan aikaan metaforisten abstraktien staattisten ilmauksien määrä kasvaa, kun oppija on tasolla B2, ja abstraktien dynaamisten ilmauksien oppijan saavutettua tason C2.

Seuraavista esimerkeistä (18–23) käy ilmi, miten suomenoppijat ovat valinneet epäkorrektin paikallissijan jonkin toisen paikallissijan asemesta.

- (18) illatiivi *pro* allatiivi
Haluan mennä *kesämökiin*. (kesämökille)
- (19) allatiivi *pro* illatiivi
Ensin matkaisin *jollekin suurelle kaupungille*. (johonkin suureen kaupunkiin)
- (20) inessiivi *pro* adessiivi
Taukossa juodan kahvia. (tauolla)
- (21) adessiivi *pro* inessiivi
--- on parempi nyt kun on lunta *maalla*. (maassa)
- (22) elatiivi *pro* ablatiivi
Joku tuli ja otti Kaisa pois *Timosta*. (Timolta)
- (23) ablatiivi *pro* elatiivi
Oskuu söi hotkia ruokasi *punaiselta ruokaasialta*. (punaisesta ruokaastiasta)

Esimerkeistä (18–23) näkee selvästi, että suomenoppijat ovat ajatelleet toiminnan suunnan oikealla tavalla, mutta toiminnan tapahtumisen paikkaa ei ole huomioitu. Esimerkissä (18) on ajateltu konkreettisesti mökkiin sisään menemistä, kun tämän tyyppisissä ilmauksissa käytetäänkin ulkopaikallissijaista allatiivia. Esimerkin (19) tapauksessa on

päinvastoin. Oppija on valinnut allatiivin illatiivin asemesta. Voi olla, että käytön takana on fraasi *mennä kaupungille*, jonka oppija on voinut katsoa sanakirjasta.

Esimerkissä (20) lienee ruotsin vaikutusta. Lause on ruotsiksi *I pausen dricker man kaffe*, ja oppija on valinnut inessiivin, koska sen vastineena ruotsissa on prepositio *i* tässä käyttöympäristössä. Ruotsin vaikutusta nähtäneen myös esimerkissä (21). Ruotsinkielisessä lauseessa käytetään *på*-prepositiota, --- *det är bättre nu när det är snö på marken*, jota käytetään adessiivin vastineena jonkin pinnan päällä olemisen merkityksessä. Oppija on ajatellut oikealla tavalla, lumi on maan pinnalla eikä maan sisässä.

Esimerkki (22) on rektiotapaus, jota oppija ei hallitse. Vastaava ruotsinkielinen lause sisältää preposition *från*, jota suomessa voi vastata sekä elatiivi että ablatiivi. Lauseen ruotsinno: *Någon kom och tog Kaisa från Timo*. Esimerkin (23) ablatiivimuoto saattaisi selittyä niin, että oppijalla on ollut mielessään fraasi *syödä lautaselta*. Lause esiintyy tekstissä, jonka oppija on kirjoittanut sarjakuvan pohjalta, ja kyseinen ruoka-astia on koiran ruokakuppi. Oppija ei ole oivaltanut, että ruoka on kupin sisäpuolella, sisässä, ja näin ollen hänen olisi tullut valita elatiivi.

4.2.2. Paikallissija muun sijamuodon asemesta

Aineistossani on tapauksia, joissa suomenoppijat ovat valinneet jonkin paikallissijan, vaikka heidän olisi tullut käyttää jotakin muuta sijamuotoa. Taulukossa 6 ovat mukana kaikki ne sijamuodot, joita aineistossa on esiintynyt. Nykyisin joissakin kielioppikirjoissa ja oppikirjoissa ei käytetä enää nimitystä akkusatiivi vaan myös *n*-objektitapaukset luetaan genetiiveiksi esimerkiksi ISK:n (2004) näkemyksen mukaan. Vaikka akkusatiivi- ja genetiivitapauksia on vain muutama, olen kuitenkin pitänyt ne erillään myöhempiä tutkimuksia varten.

Taulukon 6 mukaan suomenoppijat ovat käyttäneet inessiiviä määrällisesti eniten (107) tapauksissa, joissa kuuluu olla jokin muu sijamuoto.

TAULUKKO 6. *Ruotsinkielisten suomenoppijoiden paikallissijojen käyttö jonkin muun sijamuodon asemesta*

Kontekstin vaatima sija	Oppijan käyttämä paikallissija						summa
	illatiivi	inessiivi	elatiivi	allatiivi	adessiivi	ablatiivi	
<i>nominatiivi</i>		4			2		6
<i>partitiivi</i>		4	3		7		14
<i>akkusatiivi</i>					2	1	3
<i>genetiivi</i>			1		2		3
<i>illatiivi</i>		28	1	62	1		92
<i>inessiivi</i>					35		35
<i>elatiivi</i>		15			3	9	27
<i>allatiivi</i>	47		2		13		62
<i>adessiivi</i>		48					48
<i>ablatiivi</i>		1	6		2		9
<i>essiivi</i>		6			14		20
<i>translatiivi</i>		1					1
Oppijan käyttämien sijojen summa	47	107	13	62	81	10	320

Näyttää olevan niin, että sekä tilan että suunnan hahmottaminen ovat tuottaneet suomenoppijoille vaikeuksia. Adessiivia (81) on puolestaan käytetty kaikkien muiden sijamuotojen asemesta paitsi translatiivin.

Illatiivia vaativissa tapauksissa oppijat ovat käyttäneet norminvastaisesti eniten (92 kertaa) muita paikallissijamuotoja (28 inessiivää, 1 elatiivi, 62 allatiivia ja 1 adessiivi). Oppijat ovat siis tiedostaneet, että kyseessä on paikallisuus, mutta he ovat kuitenkin valinneet kyseiseen käyttöympäristöön sopimattoman paikallissijan.

Huomio kohdistuu niihin tapauksiin, joissa oppijat ovat valinneet paikallissijan partitiivin tai essiivin asemesta. Partitiivitapaukset ovat

sellaisia, joissa jokin verbi, esimerkiksi *katsoa*, vaatii partitiiviobjektin. Erilaisissa ajanilmauksissa ei ole osattu muodostaa *na-/nä*-muotoista essiiviä, vaan näissä kohdin oppijat ovat turvautuneet useimmiten adessiiviin. Essiiviä ei kylläkään esitellä kursilla käytetyissä oppimateriaaleissa eikä sen muotoa opetuksessa täten analysoida, mutta essiivimuotoisia ajanilmauksia niissä esiintyy ja niitä käytetään aktiivisesti. Syynä adessiivin käyttöön essiivitapauksissa saattaa olla se, että vuorokaudenaikojen adessiivi-ilmaukset tulevat opetuksessa hyvin varhaisessa vaiheessa.

Allatiivia suomenoppijat ovat käyttäneet 62 kertaa vain sellaisissa tapauksissa, joissa norminmukaisesti tulisi olla illatiivi. Oppijat ovat käsittäneet, että kyseisissä tapauksissa tulee ottaa huomioon tekemisen suunta, mutta tekemisen tila ei jäsenny oikein.

Adessiivia on käytetty 35 kertaa inessiiviä vastaavissa tapauksissa. Oppijat ovat ymmärtäneet käyttää olotilaa tarkoittavaa paikallissijaa, mutta näissäkään tapauksissa tekemisen tapahtumatilaa ei ole huomioitu. Myös allatiivin asemesta on käytetty adessiivia (13 esiintymää), mikä merkitsee sitä, että olosijaa on käytetty suuntasijan (tulosijan) tilalla.

Esimerkeistä (24–32) näkyy, kuinka paikallissijoja on käytetty jonkin muun sijamuodon vastineena.

- (24) inessiivi *pro* nominatiivi
Hän oli myös *huonoolossa*. (Hänellä oli myös huono olo.)
- (25) elatiivi *pro* partitiivi
Minä ajattelen *Noorista* ja hänen *sulhasesta*. (Nooria, sulhasta)
- (26) adessiivi *pro* akkusatiivi
Luin koko *aamulla!* (aamun)
- (27) adessiivi *pro* illatiivi
Nyt hän täyty ottaa yhteys *Kaisalla!* (Kaisaan)
- (28) adessiivi *pro* elatiivi
ICAlla ostan juustoa ja maitoa. (ICasta)

- (29) elatiivi *pro* ablatiivi
Kerro terveisiä *Timosta!* (Timolta)
- (30) adessiivi *pro* ablatiivi
--- takaisin ranta ja löytä se *ranalla.* (rannalta)
- (31) inessiivi *pro* essiivi
Kodoissa ostaisin uusi talo. (kotona)
- (32) inessiivi *pro* translatiivi
Luen kirjan sain *joululahjassa.* (joululahjaksi)

Esimerkissä (24) oppija ei ole muistanut tai osannut sitä, että erilaisia ihmisen fyysisiä olotiloja ilmaistaessa suomessa käytetään omistusrakennetta. Oppijan tuotos muistuttaa ruotsin kielen mukaista ilmaisua, *'han/hon var i dåligt skick'* (tarkoittaa oikeastaan 'hän oli huonossa kunnossa'). Ruotsin prepositiota *i* käytetään usein tapauksissa, joissa sitä suomessa vastaa inessiivi.

Elatiivin käyttö partitiivin asemesta esimerkissä (25) selviää vain oppijan kirjoittaman kontekstin perusteella. Ruotsin *ajatella*-verbiä 'tänka' voi käyttää prepositioiden *på* ja *om* kanssa sen mukaan, ajatellaanko jotakin/jotakuta (*på*) vai jostakin/jostakusta (*om*). Kontekstista kuitenkin selviää, että kirjoittaja on ajatellut Nooria ja sulhasta.

Esimerkin (26) lauseessa on tavoiteltu objektinsukuista määrittettä (osma). Oppikirjassa näihin määritteisiin ei puututa kovin tarkasti. Asiasta annetaan vain kaksi esimerkkiä, yksi myönteinen ja yksi kielteinen, ja todetaan "kun kerromme, kuinka kauan jotakin tapahtuu, ajanilmaus on objektin sijoissa" (Lepäsmä & Silfverberg 2009: 112). Yleisesti on todettu, että objektin oppiminen on vaikeaa. Esimerkiksi Itkonen (1988: 66) on todennut, että suomen kieliopin vaikeimpia asioita vieraskieliselle on ratkaista, tuleeko objekti akkusatiiviin vai partitiiviin. Objektin ja osman sijavalinnan vaikeus tulee esiin myös Ranuan ja Ruotsalaisen (2007) tutkimuksessa. He vertailevat syntaktisia virheitä suomi toisena ja suomi vieraana kielenä -oppijoiden teksteissä. Heidän (Ranua & Ruotsalainen 2007: 165) tuloksensa näyttävät, että suomenoppijat tekivät eniten virheitä kongruenssitapauksissa ja toiseksi

eniten objekti- ja osmatapauksissa kaikista tehdyistä syntaktisista virheistä.

Esimerkin (27) kaltaiset ilmaukset (*ottaa yhteys*), joissa on kyse rektiosta, ovat vaativia. Oppijat haluavat kielen eri ilmiöille selvän säännön, jota he yrittävät noudattaa. Kun sääntöä ei ole, on tukeuduttava omaan muistiin. Kestää hyvin kauan, ennen kuin rektioverbien tai -ilmauksien käyttö automatisoituu. Esimerkissä (29) on myös norminvastainen rektio (*terveysiä Timosta*). Ranuan ja Ruotsalaisen (2007: 161–164) tutkimuksessa on selvitetty, minkälaisia rektiovirheitä suomenoppijat ovat tehneet. Eniten virheitä esiintyi sellaisten verbien kanssa, jotka vaativat jonkin paikallissijan täydennyksekseen. Useimmiten olosijan asemesta oppijat olivat valinneet tulosijan.

On hyvin tavallista, että ruotsinkielinen suomenoppija käyttää adessiivia nimenomaan *ostaa*-verbin yhteydessä. Kyse lienee interferenssistä. Vastaavissa tapauksissa ruotsissa on prepositio *på*, joka hyvin usein on suomen adessiivin vastineena. Esimerkin (28) ruotsinno on '*På ICA köper jag ost och mjölk.*' Suomenkielinen ruotsinoppija taas käyttää vastaavissa tapauksessa *från*-prepositiota ('*Från ICA köper jag ost och mjölk.*'), koska *från*-prepositio vastaa suomen elatiivia.

Verbiä *löytää* käytetään suomessa elatiivin ja ablatiivin kanssa (esimerkki 30). Ruotsin verbi *hitta* esiintyy olosijoja ilmaisevien prepositioiden *i* ja *på* kanssa, jolloin merkitys on 'löytää jossakin', mikä saattaisi selittää oppijan tekemän sijavalintavirheen.

Sana *koti* (esimerkki 31) saa aloittelevan suomenoppijan kielessä hyvin monenlaisia muotoja. Oppijat eivät näytä kovin helposti sisäistävän sitä, että sanalla on aivan omiakin muotoja, *kotiin*, *kotona*, *kotoa*, vaan he taivuttavat sanaa lainaperäisten *i*-nominien tavoin (*kotiin*, *kodissa*, *kodista*). Lauranto (1997: 150) luonnehtii tällaista luovaksi prosessoinniksi ja toteaa:

Tuottaessaan muodot *kodista* pro *kotoa* kielenoppija osoittaa soveltavansa oppimiaan sääntöjä, olkoonkin, että juuri tässä tapauksessa hän on yligeneeristänyt yhtä näistä säännöistä koskemaan sellaistakin tapausta, joka siihen ei kuulu. Tuotos kertoo

myös sen, että kielenomaksumisjatkumon alkuvaiheessa muodolle ja merkitykselle pyritään löytämään yksiyksinen vastavuussuhde. (Lauranto 1997: 150.)

Aineiston ainoassa translatiivitapauksessa oppija on valinnut sijaksi inessiivin (esimerkki 32). Oppija ei ole tiennyt, että tämänkaltaisissa tapauksissa käytetään translatiivia, koska kurssin aikana translatiivi ei tule millään tavalla puheeksi. Kyseessä lienee taas lähtökielen vaikutus: lauseen ruotsinnos on *'Jag håller på att läsa en bok som jag fick i julklapp'*. Oppija on päätellyt, että *i*-prepositiota vastaa inessiivi, ja valinnut sen.

5. Lopuksi

Ruotsinkielisten suomenoppijoiden paikallissijojen käytössä kirjallisissa tuotoksissa on tutkimustuloksieni mukaan jonkinasteista horjuvuutta, mikä ilmenee norminvastaisten paikallissijamuotojen esiintymisissä. Itse paikallissijojen muodostamisessa virheellisyyksiä on lähinnä *e*-nominien illatiivimuodoissa. Oppijat liittävät nominien pitkävokaaliseen taivutusvartaloon *seen*-illatiivipäätteen asemesta vain *n*-päätteen, mistä johtuen syntyykin nominien genetiivimuoto (*huoneen pro huoneeseen*).

Oikean paikallissijamuodon valitseminen oikeaan käyttöympäristöön sitä vastoin tuottaa hankaluuksia. Ruotsinkielinen suomenoppija ei hahmota suomen kielen dynaamisuuden luonnetta samalla tavalla kuin natiivi. Se, että paikallissija valitaan toiminnan suunnan ja toiminnan tilan perusteella, on vieras ajattelutapa ruotsinkielisille, vaikka ruotsissa onkin prepositioita, joita käytetään ilmaisemaan paikkaa ja suuntaa. Tulokset näyttävätkin, että sisä- ja ulkopaikallissijat vaihtavat usein paikkaa. Suunnan ilmaisemisessa puolestaan jokin sekoittaa oppijan käsityksen dynaamisuudesta ja staattisuudesta. Syy saattanee piillä siinä, että yksi ja sama ruotsin prepositio voi toimia sekä sisäpaikallissijojen että ulkopaikallissijojen vastineena.

Aineistossa on myös tapauksia, joissa paikallissijoja on käytetty jonkin muun sijamuodon asemesta. Useissa tapauksissa on havaittavissa interferenssiä, lähtökielen kielteistä vaikutusta. Oppijat valitsevat sen

paikallissijan, joka luontevimmin sopii yhteen lähtökielisessä ilmauksessa esiintyvän preposition kanssa. Tuotoksissa esiintyy sellaisiakin tapauksia, joita oppijan on ollut vaikea ratkaista, koska kyseisiä sijoja tai esimerkiksi rektiitapauksia ei ole kurssilla käsitelty.

Tämä paikallissijojen kartoitustutkimus näyttää, että ruotsinkieliset suomenoppijat hallitsevat suomen paikallissijasysteemin melkoisen hyvin, kun otetaan huomioon, että virheellisten sijavalintojen osuus on vain 7 % kaikista paikallissijaesiintymistä. Suurin osa, 93 %, aineistossa esiintyvistä paikallissijaesiintymistä on kontekstin vaatimissa sijoissa.

Tämän paikallissijojen kartoituksen jälkeisessä jatkotutkimuksessa aion siirtyä paikallissijojen funktionaaliseen kartoitukseen, jotta saadaan selville, missä funktioissa ja minkämerkityksisissä paikallissijaesiintymissä norminvastaiset paikallissijat esiintyvät.

Lähteet

- Aaltio, Maija-Hellikki 1973 (1984). *Finnish for Foreigners 1*. Keuruu: Otava.
- Aalto, Eija 1991. Astevaihtelun ja paikallissijojen oppiminen. Tapaustutkimus aikuisen amerikkalaisen kielenoppijan suomen kielen taivutuksen alkeiden oppimisesta ja oppimisstrategioista. Julkaisematon pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Aalto, Eija, Sirkku Latomaa, Minna Suni 1997. Suomi toisena ja vieraana kielenä – tutkittua ja keskusteltua. – *Virittäjä* 101, 530–562.
- Allén, Sture 1980. *Nusvensk frekvensordbok*. Stockholm: Ahlqvist & Wiksell.
- Ampula, Hanna 2002. Paikallissijat ja abessiivi islantilaisten suomenoppijoiden kirjoitelmissa. Julkaisematon pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- Ellis, Rod, Gary Barkhuizen 2005. *Analysing Learner Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Ellis, Rod 2008. *Learner errors and error analysis*. – Rod Ellis (Ed.). *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press, 45–66.
- Eurooppalainen viitekehys 2003. *Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys*. Helsinki: WSOY.
- Grönholm, Maija 1993. Tempusten ja modusten käyttö toisen kielen kirjoittamisessa. – *Virittäjä* 97, 410–420.
- Hakulinen, Lauri 1979. *Suomen kielen rakenne ja kehitys*. Helsinki: Otava.

- Hildén, Kristiina 1981. Ranskalaisten suomen kielen opiskelijoiden syntaktisten virheiden analyysia. Julkaisematon sivulaudatututkielma. Helsingin yliopisto.
- Hämäläinen, Eila 1988. Aletaan! Suomen kielen oppikirja vasta-alkajille. Helsinki: Yliopistopaino.
- Ingo, Rune 2000. Suomen kieli vieraan silmin. Vaasan yliopiston käännteorian ja ammattikielten tutkijaryhmän julkaisut 26. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- ISK 2004 = Hakulinen, Auli, MariaVilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen, Irja Alho 2004. Iso suomen kielioppi. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 950. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Itkonen, Terho 1988. Kieliopas. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Ivaska, Ilmari, Kirsti Siitonen 2009. Syntaktisesti koodattu oppijankielen korpus: mahdollisuuksia ja kysymyksiä. – Pille Eslon, Katre Õim (Toim.). Korpusuuringute metodoloogia ja märgendamise probleemid. Tallinna Ülikooli eesti keele ja kultuuri instituudi toimetised 11. Tallinn: TLÜ Kirjastus, 54–71.
- Jackendoff, Ray 1983. *Semantics and Cognition*. Cambridge: MIT Press.
- Jantunen, Jarmo, Saana Piltonen 2009. Oppijansuomen ja -viron sähköiset tutkimusaineistot. – *Virittäjä* 113, 449–458.
- Jarvis, Scott 2000. Methodological Rigor in the Study of Transfer: Identifying L1 Influence in the Interlanguage Lexicon. – *Language Learning* 50 (2), 245–309.
- Karlsson, Fred 1982. Suomen kielen äänne- ja muotorakenne. Porvoo–Helsinki–Juva: WSOY.
- Karlsson, Fred 2009. Finsk grammatik. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 339. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Lauranto, Yrjö 1995. Elämän suolaa. Suomen kielen alkeita 1 ja 2. Soveltavan kielen tutkimuksen keskuksen julkaisuja 112. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Lauranto, Yrjö 1997. Ensi askeleita paikallissijojen käyttöön. Espanjankielisten suomenoppijoiden sisä- ja paikallissijat konseptuaalisen semantiikan näkökulmasta. *Kakkoskieli* 2. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Laurén, Ulla 1991. Språkfel och interferens hos tvåspråkiga skolelever. En studie i fri skriftlig produktion på svenska. Vaasan yliopiston julkaisuja. Tutkimuksia 156. *Filologia* 20. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- Lepäsmä, Anna-Liisa, Leena Silfverberg 2009 (1987, 1998). Suomen kielen alkeisoppikirja. Helsinki: Finn Lectura.

- Lähdemäki, Eeva 1995. Mikä meni pieleen? Ruotsinkielisten virheet suomen ainekirjoituksessa. *Fennistica* 11. Åbo: Åbo Akademi.
- Manninen, Terhi, Sanna Martin 2000. Vieraskielisten ongelmia ylioppilasaineessa. – Sanna Martin, Helena Sulkala (Toim.). Tutkielmia oppijankielestä. Suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja 17. Oulu: Oulun yliopisto, 73–89.
- Martin, Maisa 1995. The Map and the Rope. Finnish Nominal Inflection as a Learning Target. *Studia Philologica Jyväskyläensia* 38. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Martin, Maisa 2007. A square peg into a round hole? Fifteen years of research into Finnish as a second language. – Nordand 1, 63–85.
- Martin, Maisa, Sanna Mustonen, Nina Reiman, Marja Seilonen 2010. On Becoming an Independent User. – Inge Bartning, Maisa Martin, Ineke Vedder (Eds.). *Communicative Proficiency and Linguistic Development: Intersections between SLA and Language Testing Research*. Eurosla Monographs 1. European Second Language Association, 57–79.
- Määttä, Tuija 2006. Byggstenar för din finska. Del 1. Kompendium. Umeå: Umeå universitet, Institutionen för moderna språk.
- Määttä, Tuija 2007. Byggstenar för din finska. Del 2. Kompendium. Umeå: Umeå universitet, Institutionen för moderna språk.
- Määttä, Tuija 2010a. ”Haluan luen kirjan ja opiskellan piene Suomi”. Kansainvälinen suomen tutkimushanke. – Liekki 3, 16–17.
- Määttä, Tuija 2010b. Menen seuraavaan kurssiin. Korpuspohjainen tutkimus ruotsinkielisten suomenoppijoiden illatiivin ja allatiivin käytöstä kirjallisessa tuotannossa. – Pille Eslon, Katre Öim (Toim.). *Korpusuuring ja meetodid*. Tallinna Ülikooli eesti keele ja kultuuri instituudi toimetised 12. Tallinn: TLÜ Kirjastus, 101–126.
- Määttä, Tuija 2010c. ”Ostaisin lahjaan sairaita lapsia”. Oppijankielen tutkimushanke. – *Sutina* 1, 18–20.
- Nesser, Anne 1986. ”Se oli kurja käya koulusa”. Bruket av inre och yttre lokalkasus i sverigefinska skolbarns språk. *Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Uralica et Altaica Upsaliensia* 16. Uppsala: Uppsala universitet.
- Pajunen, Anneli, Ulla Palomäki 1982. Tilastotietoja suomen kielen muoto- ja lauseopillisista yksiköistä. Julkaisematon käsikirjoitus. Lauseopin arkisto. Turku.
- Ranua, Minna-Mari, Margit Ruotsalainen 2007. Syntaktisten virheidien vertailua suomi toisena ja suomi vieraana kielenä -oppijoiden teksteissä. – Helena

- Sulkala, Maija-Liisa Halme, Hannakaisa Holmi (Toim.). Tutkielmia oppijankielestä III. *Studia Humaniora Ouluensis* 5. Oulun yliopisto. Oulu: Oulu University Press, 149–172.
- Räsänen, Seppo 1979. Huomioita suomen sijojen frekvensseistä. – *Sananjalka* 21. Suomen kielen seuran vuosikirja. Turku: Suomen kielen seura, 17–33.
- Sajavaara, Kari 1999. Kontrastiivinen kielentutkimus ja virheanalyysi. – Kari Sajavaara, Arja Piirainen-Marsh (Toim.). *Kielenoppimisen kysymyksiä. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä* 7. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 103–128.
- Siivelt, Keaty 2010. Vironkielisten suomenoppijoiden sisäpaikallissijojen frekvenssit ICLFI annotoidun aineiston pohjalta. Suomi toisena ja vieraana kielenä. *Oppijankieli ja korpusteknologia opetuksessa. Julkaisematon harjoitustyö.* Oulun yliopisto.
- Teleman, Ulf, Staffan Hellberg, Erik Andersson (Red.) 1999. *Svenska Akademiens grammatik* 2. Ord. Stockholm: Norstedts förlag.
- Thorell, Olof 1997. *Svensk grammatik*. Stockholm: Esselte Studium.
- Vilkuna, Maria 2000. *Suomen lauseopin perusteet*. 2. korjattu painos. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 90. Helsinki: Edita.

Tuija Määttä

Umeå universitet

Institutionen för språkstudier

S-901 87 Umeå, Sweden

tuija.maatta@finska.umu.se

Swedish speaking learners' usage of the Finnish local cases

TUIJA MÄÄTTÄ

Umeå University

This article presents the results of research on how Swedish-speaking students learning Finnish as a foreign language at the beginners' level use the Finnish local cases in their writing. The research is based on the Swedish subcorpus of a larger electronic corpus entitled the International Corpus of Learner Finnish. At the time the survey work was conducted, the subcorpus contained 43 496 words. To find all occurrences of the six local cases, the corpus was analysed using a concord-programme as a tool. By inputting the case suffixes, e.g. the inessive suffixes *ssa/sa* and *ssä/sä*, as keywords, the programme found both the correct local case forms and the wrong ones.

The research results were analysed using an error analysis method. The nature of the research is also aligned with contrastive methods. Both methods have received extensive criticism over the years, but they continue to be used with some frequency; research on learner language in Finland is one such application.

The present research corpus contains a total of 4,408 words which are inflected in one of the six local cases. In the majority of the occurrences, the internal cases, illative, inessive, elative, are used. The findings are consistent with results from many other frequency investigations.

The Swedish speaking learners use the Finnish local cases in various ways, and with a significant degree of hesitation. When using the Finnish local cases one has to bear in mind simultaneously the direction and location of the movement. The Finnish language is dynamic, and the learners have difficulties understanding this aspect when they choose a local case form. It is even difficult to choose a case to indicate the kind of place where an action is being performed; here the learner has two alternatives, the internal cases and the external cases. The learners seem to mix up the whole system of local cases and choose the wrong local case form in the wrong context.

One might ask whether the learners' choices of Finnish local cases are somehow influenced by the fact that in Swedish, locality is expressed using different prepositions for direction and place. A large number of occurrences in the research material indicate that the learner must have been thinking in Swedish when making his case choice in written Finnish.

The learners also use the local cases in other than a locative meaning. They even replace all the other cases with a local case. There can be many reasons for this phenomenon; however one can find many examples containing certain types of clauses showing the obvious influence of the source language. In other examples the learners have made attempts to construct forms and phrases which not have been taught to them yet.

The number of incorrectly used forms of the local cases is not high. This means that the Swedish speaking learners of Finnish have acquired a fairly good understanding of how the local case system operates.

Keywords: learner Finnish; corpus-based research; local cases; error analysis; contrastive linguistics; Finnish; Swedish